

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої
освіти**

сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Академія освітнього дизайну

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ДТЕУ

(пост. пр. від 29.08.2023р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ОСВІТИ /
PEDAGOGY OF HIGHER EDUCATION**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2023

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено

Автори: Н.В. Притульська, д-р. техн. наук, проф., перший
проректор з науково-педагогічної роботи
Ю.І. Головня, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри
публічного управління та адміністрування

Програму розглянуто і затверджено на засіданні методичної ради
ДТЕУ 13 червня 2023 р., протокол № 5.

Рецензенти: Божко Т.В., канд. техн. наук, доц., начальник навчально-
методичного відділу
Камінський С.І., канд. екон. наук, доц., начальник
навчального відділу

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ОСВІТИ / PEDAGOGY OF HIGHER EDUCATION

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Педагогіка вищої освіти» призначена для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «доктор філософії» у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка», освітньо-наукової програми «Економіка».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії в ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Педагогіка вищої освіти» є формування у здобувачів ступеня вищої освіти «доктор філософії (далі – Здобувачів) знань про зміст та напрями реформування вищої освіти; теоретичні, організаційно-процесуальні, методичні засади процесу навчання і виховання студентської молоді, її наукової та професійної підготовки відповідно до державних та європейських стандартів, потреб суспільства.

Завданням вивчення дисципліни «Педагогіка вищої освіти» є забезпечення Здобувачів необхідними теоретичними знаннями, практичними навичками щодо педагогічної діяльності у закладах вищої освіти, спираючись на знання та творче використання основних положень педагогіки та психології.

Предметом вивчення дисципліни є основні положення та методи організації навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти України.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання
основ філософії, права, культурології, психології, ораторського

мистецтва, менеджменту

вміння

володіти навичками аналізу, синтезу, обробки та візуалізації статистичних, соціологічних та інших даних, роботи з нормативно-правовою базою, вільно працювати з *офісними додатками Microsoft; з хмарними сервісами Office 365; з пошуковою системою Google.*

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Педагогіка вищої освіти», як обов'язкова компонента освітньої-наукової програми, забезпечує оволодіння Здобувачами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

051 – Економіка (ос доктор філософії)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 04.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність), швидко адаптуватись до зміни умов і ефективно діяти в нових ситуаціях, до безперервного саморозвитку і самовдосконалення	1-10
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК 02.	Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.	5,6,9
СК 03.	Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.	4-9
СК 04.	Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.	1-10
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
РН 06.	Вільно презентувати та обговорювати з	5,6,9

	фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.	
РН 07.	Застосовувати інноваційні науково-педагогічні технології, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність освітнього процесу з дотриманням норм академічної етики та доброчесності.	4-9

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Система вищої освіти в Україні та світі

Освіта України як складова світового і європейського простору, її структура та детермінанти розвитку.

Система і структура вищої освіти в Україні. Політика держави в галузі освіти. Національна доктрина розвитку освіти в Україні: мета та пріоритетні напрями. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття").

Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні: закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» інші нормативні документи, що регламентують діяльність вищої освіти в Україні. Міністерство освіти і науки України та Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, їх функції.

Академічна доброчесність як основа сталого розвитку закладів вищої освіти.

Система вищої освіти за кордоном. Децентралізація в управлінні ЗВО. Основні типи світових національних систем вищої школи. Принципи формування системи вищої освіти провідних країн світу: порівняльний аналіз.

Міжнародне співробітництво України у сфері освіти.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 15-24, 36-49], 2 [с. 11-48], 3 [с. 6-35]

Додатковий: 7 [с. 11-36], 8 [с. 8-24], 13 [с. 20-34]

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 2. Управління освітньо-виховним процесом закладу вищої освіти

Характерні особливості освіти як системи. Необхідність і об'єктивні можливості управління системою освіти. Поняття «органи управління освітою», рівні, структура, функції та повноваження.

Система управління закладом вищої освіти. Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою. Основні поняття, принципи та функції педагогічного менеджменту. Структурно-функціональна модель ЗВО. Функції керівників та їх заступників. Зміст діяльності вченої та методичної рад. Планування роботи ЗВО та особливості внутрішнього контролю. Система управління якістю.

Особливості управлінської структури Державного торговельно-економічного університету. Кафедра як базовий підрозділ університету. Основні завдання та функції діяльності кафедри.

Органи громадського самоврядування у закладах вищої освіти. Наглядова рада. Студентське самоврядування у ЗВО. Студентоцентризм як парадигма діяльності університету.

Організація процесу виховання у вищій школі. Мета і провідні завдання національного виховання студентів у ЗВО. Основні напрями виховання студентів у процесі навчання та поза навчальній діяльності закладу вищої освіти. Поза аудиторна виховна робота студентів. Характеристика традиційних та інноваційних форм і методів виховання студентів у ЗВО. Виховна робота куратора академічної групи, особливості та напрями його діяльності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 25-30], 2 [с. 36-50], 3 [с. 28-41]

Додатковий: 15 [с. 111-148], 17 [с. 36-44]

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 3. Дидактичні основи педагогічного процесу

Дидактика вищої школи, її завдання, основні категорії та принципи. Освітній процес у вищій школі як система організаційних і дидактичних засобів.

Об'єкт і предмет дидактики. Побудова процесу навчання: закони і закономірності навчання. Принципи навчання як орієнтир у викладацькій роботі.

Поняття про процес навчання (діяльнісний, пізнавальний, комунікативний). Структура та особливості навчального процесу.

Організація освітнього процесу у ЗВО. Державні стандарти вищої освіти, ліцензійні та акредитаційні умови провадження освітньої діяльності в університеті, освітня програма, навчальний план, навчальна програма, робоча програма, підручник для вищої школи.

Категорії учасників освітнього процесу. Посади наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої освіти та порядок їх заміщення. Штатні працівники та сумісники. Планування та облік навантаження науково-педагогічних працівників.

Навчальний план, графік освітнього процесу, розклад навчальних занять, індивідуальний навчальний план студента. Особливості організації інклюзивного та дуального навчання. Реалізація навчання на дослідницькій основі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 52-64], 2 [с. 55-71], 3 [с. 70-96]

Додатковий: 23[с. 34-180],

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 4. Форми організації навчання у закладах вищої освіти

Зміст освіти і навчання. Методи навчання. Форми організації учбової діяльності. Принцип єдності змісту і форми. Загальні форми організації учбової діяльності: індивідуальна парна, групова, колективна. Особливості специфічних форм організації навчання: лекції, семінарські, лабораторно-практичні заняття, спецкурси, спецсемінари, курсове і дипломне проектування та ін.

Самостійна (дидактично керована) робота студентів. Імітаційні та ігрові форми організації учбової діяльності студентів: ділові ігри, рольові ігри та ін. Специфіка та ефективність ділових і рольових ігор. Методичні системи педагогів-новаторів. Характеристика програмованих, проблемних, дослідницьких, імітаційних методів навчання. Психолого-педагогічні основи застосування навчальних засобів: підручників, учбових посібників, макетів, моделей, технічних засобів автоматизованих навчальних систем та ін. Дидактичні функції навчальних засобів. Комп'ютеризація навчання у вищій школі. Формування digital-skills.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 65-72], 2 [с. 73-81], 3 [с. 85-98]

Додатковий: 1, 5[с. 23-64], 18 [с. 5-36]

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 5. Лекція як форма навчання у закладі вищої освіти

Педагогічні технології вивчення дисципліни. Види лекцій: за метою (вступна, узагальнююча, настановча), за змістом (інформаційна, оглядова, авторська), за методом (репродуктивна, систематизуюча, проблемна). Формати лекційних занять: лекція – конференція (прес-конференція), лекція-діалог (лекція-бесіда, лекція-диспут), лекція теоретичного конструювання, лекція-консультація, лекція із заздальгідь запланованими помилками, інструктивна лекція, історична лекція, методологічна лекція, кіно(відео)лекція, лекція-візуалізація, лекція-екскурсія, лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку (інтерактивна лекція), бінарна лекція тощо.

Підготовка та організація студентської аудиторії для проведення лекційних занять. Психолого-педагогічні аспекти, що зумовлюють методику і техніку оптимальності лекційного заняття.

Мультимедійна презентація як сучасний засіб навчання. Види презентацій: електронні; слайдові (Microsoft Office Power Point, Powerbullet Presenter, Quick Slide Show); нелінійні мультимедійні інтерактивні презентації (Prezi, Google Presentations, SlideRocket). Підготовка лекції у вигляді електронної презентації з використанням можливостей MS PowerPoint. Основні вимоги до використання презентацій та типові помилки лекторів під час виступу. Формування вмінь при презентації як дії, (презентування, демонстрація). Основні критерії оцінки освітніх презентацій.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 78-96], 2 [с. 87-100], 3 [с. 101-126]

Додатковий: 2, 12[с. 112-125], 22 [с. 36-74]

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 6. Методика проведення семінарських/практичних/лабораторних занять

Семінарські, практичні, лабораторні заняття, їх характеристика. Семінарські заняття як дієва форма розвитку продуктивного мислення студентів під час обговорення проблем, залучення їх в колективну пізнавальну діяльність. Класифікація семінарських занять: залежно від складності, об'єму і вимог; залежно від мети: семінар-повторення і систематизації знань; за формою проведення. Типи семінарських занять: просемінар, семінар, спецсемінар. Практичні заняття як

своєрідна форма зв'язку теорії з практикою, яка є підґрунтям для закріплення теоретичних знань шляхом залучення студентів до вирішення різних навчально-практичних та пізнавальних завдань, відпрацювання навичок тлумачення і застосування нормативно-правових актів, спеціальної літератури, технічних засобів.

Специфіка проведення відкритих занять.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 78-96], 2 [с. 87-100], 3 [с. 101-126]

Додатковий: 2, 12 [с. 112-125], 22 [с. 36-74]

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 7. Технології інтерактивного навчання

Поняття «технології навчання» та їх загальна характеристика. Інноваційні методи навчання у вищій школі та алгоритм їх застосування.

Оволодіння сучасними інтерактивними практиками викладання: класифікація інтерактивних лекцій; методи фасилітації в освітньому процесі: мозкові штурми, техніки запитань, модераційні картки, ранжування, евристична бесіда, синектика; метод кейсів: особливості проектування та застосування; ділові та рольові ігри як інструмент формування навичок студентів, види ігор, алгоритм створення та застосування; метод проєктів, Startup-стратегія; сторітелінг як метод активного навчання; формування навчального тренінгового заняття за циклом Колба; розробка та застосування майндмеппінгу; особливості коучингу в освітньому процесі як засобу сприяння, допомоги студентам в пошуку їх власних рішень у будь-якій складній професійній ситуації, як інструмент для оптимізації людського потенціалу та ефективної діяльності (формулювання розумних та досяжних цілей за методикою SMART; досягнення цілей та системного вирішення проблем за методикою GROW; стратегічне планування та розробка карти дій за технікою SWOT-аналізу); публічне представлення спільно розробленого проєкту у мастермайнд групі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 120-135], 2 [с. 112-118], 3 [с. 156-187]

Додатковий: 3, 10 [с. 4-30], 16 [с. 18-35, 56-78], 21 [с. 12-39, 56-87], 24 [с. 186-222]

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 8 . Інформаційні технології в освіті

Сутність інформаційних технологій та напрями їх використання для підвищення ефективності навчальної роботи. Можливості використання пакету Microsoft Office в професійно-педагогічній роботі викладача вищої школи. Інформаційне освітнє середовище закладу освіти: система дистанційного навчання (Moodle), МІА: Освіта тощо. Використання сервісів Google в навчальному процесі. Хмарні технології OFFICE 365 як засоби формування освітнього середовища.

Використання глобальної мережі Інтернет та web-сервісів у професійно-педагогічній діяльності педагога. Сервіси для дистанційного навчання: платформи для он-лайн конференцій (Google Hangouts, Skype, Zoom, Webex); ресурси зі створення презентацій (Canva, Prezi); ресурси для майндмепінгу (Mindomo, Mindmeister, Coggle); ресурси зі створення текстів, завдань, інформаційні ресурси (Quizlet, Classtime, Kahoot, Learningapps); інструменти взаємодії зі студентами (Classroom, Docs, Padlet).

Позиціонування закладу освіти в мережі Інтернет.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 130-135], 2 [с. 128-134], 3 [с. 166-187]

Додатковий: 4, 19 [с. 32-75], 22 [с. 36-74]

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 9. Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти

Роль, місце та функції науково-педагогічного працівника у еволюції суспільства. Історія становлення та розвитку професії педагога. Завдання, права та обов'язки викладача ЗВО.

Психолого-педагогічний аналіз основних напрямів діяльності викладача ЗВО.

Модель професійного педагога: компетенції та ролі. Формування іміджу сучасного викладача (потфоліо, самопрезентація, нетворкінг). Elevator pitch як ефективний метод самопрезентації. Педагогічний артистизм як складова педагогічної майстерності викладача вищої школи. Умови і методи формування педагогічного артистизму викладача вищої школи. Сучасний викладач – впевнений користувач онлайн платформ (Coursera, Udacity, Khan Academy, edX,

Udemy, Prometheus).

Індивідуальний стиль професійної діяльності педагога. Сутність, складові та зміст педагогічної культури викладача ЗВО. Педагогічний такт. Самоактуалізація та самореалізація особистості викладача.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 200-215], 2 [с. 136-140], 3 [с. 185-198]

Додатковий: 14 [с. 24-84, 112-136, 165-170]

Інтернет-джерела: 1-13

Тема 10. Психолого-педагогічні особливості діяльності викладача

Психолого-педагогічна модель особистості викладача ЗВО. Вимоги до професійно важливих якостей викладача вищої школи. Психологічні вимоги до сформованості емоційно-вольової сфери викладача. Психологічні вимоги до характерологічних властивостей викладача вищої школи.

Психологічний аналіз педагогічних здібностей викладача та можливості розвитку. Вимоги до рівня педагогічних вмінь, навичок та знань викладача. Діагностування та оцінювання основних рейтингових показників особистості та ефективності праці викладача. Викладач як медіатор між студентами та навчальним матеріалом.

Професійні кризи та деформації розвитку педагога. Труднощі та бар'єри у професійно-педагогічному спілкуванні викладачів і студентів. Суперечності і конфлікти у педагогічній взаємодії, причини виникнення та способи подолання. Психологічні передумови запобігання педагогічному конфлікту. Шляхи подолання професійного вигорання викладача.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 [с. 256-267], 2 [с. 142-144], 3 [с. 220-232]

Додатковий: 6 [с. 35-98], 9 [с. 125-184, 210-220], 11 [с. 46-94, 152-180], 20 [с. 10-46]

Інтернет-джерела: 1-13

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний:

1. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге

- вид., переробл. і доповн. – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.
2. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. / Л.А. Марцева. – Електронні дані. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. – 150 с.
 3. *Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О.І. Федоренко, В.О. Тюріна, С.П. Гіренко, С.М. Бойко, М.О. Котелюх, П.Д. Червоний, О.В. Медведєва; за заг. ред. О.І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.*

Додатковий:

1. Castillo F.G. (2020) Innovative Pedagogy for Higher Educational Institution: The Teacher Point of View. In: Al-Masri A., Al-Assaf Y. (eds) Sustainable Development and Social Responsibility—Volume 2. Advances in Science, Technology & Innovation (IEREK Interdisciplinary Series for Sustainable Development). Springer, Cham. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-32902-0_13
2. Morley, D., & Jamil, M. G. (2020). Applied pedagogies in higher education - real world learning and innovation across the curriculum. Palgrave Macmillan Ltd. <https://pure.solent.ac.uk/en/publications/applied-pedagogies-in-higher-education-real-world-learning-and-in>
3. Paskevicius, M and Irvine, V. 2019. Open Education and Learning Design: Open Pedagogy in Praxis. Journal of Interactive Media in Education, 2019(1): 10, pp. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.5334/jime.512>
4. Whitton, N. (2018). Playful learning: tools, techniques, and tactics. Research in Learning Technology, 26, May: <https://journal.alt.ac.uk/index.php/rlt/article/view/2035>
5. *Братко М.В., Козир М.В. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник / М.В. Братко, М.В. Козир. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 272 с.*
6. Вікова та педагогічна психологія: навч.посіб. 6-те вид. /О.В. Скрипченко та ін. Київ: Карввела, - 2019. – 400 с.
7. *Вітвицька С. С. Педагогіка вищої школи: практикум. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. – 174 с.*
8. Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи /Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої

- освіти. 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
9. *Власенко І.А., Фурман В.В., Рева О.М., Канюка І.О. Психологічне здоров'я студентської молоді. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 224 с*
 10. Інтерактивні технології навчання: електронний навчальний курс. А. Єрмоленко. Біла Церква: БІНПО, 2022. 37 с.
 11. *Корольчук М.С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, Л.І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 304 с.*
 12. *Михалюк А.М. Педагогіка: інтерактивний контент. Навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво “Каравела”, 2023. 244 с.*
 13. *Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі: Навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) за третім (освітньо-науковим) рівнем у галузі знань 22 «Охорона здоров'я / уклад. Л. І. Васецька. – 2-е вид., доповн. і перероб. – Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. – 145 с.*
 14. *Основи педагогічної майстерності [Текст]: навч. посіб. / [уклад. В. В. Макарчук ; рец.: Комар О. А., Гузій Н. В.]. Умань: Алмі, 2020. 192 с.*
 15. *Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. 3-є вид. Київ: Каравела, - 2018. – 496 с.*
 16. *Поясок Т. Б. Інтерактивний навчальний посібник «Сучасні технології освітнього процесу»: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Костенко. – Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2020. – 224 с.*
 17. *Прищак, М. Д. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій / М. Д. Прищак, О. Б. Залюбівська. – Вінниця : ВНТУ, 2019. – 150 с.*
 18. *Робота викладача в системі управління навчанням eFront / С.П. Касьян // Посібник. – К.: ДВНЗ УМО НАПН України, 2018. – 44 с.*
 19. *Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник / [О. В. Базелюк, О. М. Спирін, Л. М. Петренко, А. А. Каленський та ін.]. – Житомир: «Полісся», 2018. – 160 с.*
 20. *Торба Н.Г. Технології запобігання та розв'язання конфліктів учасників освітнього процесу: електронний курс Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. 52 с.*
 21. *Тренінгове навчання в закладі вищої освіти: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / М. В. Афанасьєв, Г.*

- А. Полякова, Н. Ф. Романова та ін. ; за заг. ред. професора М. В. Афанасьєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 323 с.
22. Цюняк О. П. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2019. 128 с.
23. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практикозорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 212 с.
24. Шоробура І.М. Тренінги з освітнього менеджменту: навч. посіб./ Хмельницький: ФОП Мельник А.А., 2018. – 242 с.

Інтернет-ресурси:

1. Етичний кодекс ученого України [Електронний ресурс] – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09>
2. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава – 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Коучинг – інструмент особистого і професійного розвитку [Електронний ресурс] – URL: <http://www.lifecoach.com.ua/>
4. Національний Темпус-офіс в Україні: веб-сайт. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshhaosvita-ta-bolonskyj-proces.html>
5. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України : веб-сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: веб-сайт. URL: <http://naqa.gov.ua>
7. Офіційний сайт системи Moodle. – [Електронний ресурс]. – URL: <http://moodle.com/https://moodle.org/>
8. Офіційний сайт Державного торговельно-економічного університету. Розділ: Діючі положення: веб-сайт. – URL: <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=44402>
9. Положення про дистанційне навчання. Затверджене наказом МОН України №466 від 25.04.2013. - [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
10. Про Державну національну програму "Освіта" (Україна XXI століття"). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>
11. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. URL:

постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2015 р. № 266. [URL:http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/101-perelik-galuzej-znan-i-spetsialnostej](http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/101-perelik-galuzej-znan-i-spetsialnostej)

12. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від від 26 грудня 2015 р. № 848-VIII. URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/112-zakonukrayiny-pro-naukovu-i-naukovo-tehnicnu-dijalnist>
13. Концепція розвитку освіти України на період 2015 - 2025 років URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1078>.